

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 1

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Модернізація України: проблеми та технології успішності
(питання економіки, права, соціології, освіти і культури)”
м. Київ, МАУП, 12 листопада 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 30.09.15)*

Редакційна колегія:

*А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук., доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук; доц.;
Д. Г. Юник, д-р пед. наук, проф.*

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 1: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Модернізація України:
проблеми та технології успішності (питання економіки, права, соціології,
освіти і культури)”, 12 листопада 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голо-
ва) [та ін.]. — 2015. — 486 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Ельбрехт О. М. Підготовка менеджерів зовнішньоекономічної діяльності: теорія і практика	71
Баєв В. В. Медицинний туризм в Україні: перспективи розвитку.....	74
Баєва О. В., Мазнева М. В. Система медичного страхування туристів	78
Бахов І. С. Концепція ліберального мультикультуралізму: “за” і “проти” у вирішенні питання полікультурної освіти	86
Бірдус Л. В. Тенденції розвитку сільського зеленого туризму в Україні в умовах європейської інтеграції.....	91
Бойко С. С. Поняття корупції та корупційних дій	97
Білоус А. О. Історичні тенденції розвитку оздоровчо-рекреативного туризму в Україні	100
Головченко В. В. Сільське самоврядування в Україні	104
Гольцов А. Г. Вплив децентралізації на регіональні процеси і сталий розвиток України.....	108
Гордієнко Л. А. Соціальні фінанси як галузь фінансової науки.....	111
Дембовська Л. М., Козіна Я. М. Конотативний аспект композитної номінації в художньому дискурсі.....	113
Дікареєв О. І. Політогемність енергетичної безпеки	117
Дудник В. М. Діяльність громадської організації “новий Маріуполь” як складова волонтерського руху в Україні.....	121
Дуднік А. С. Динамічний алгоритм управління перерозподілом мережевого трафіку в безпроводових інформаційних системах.....	126
Дуднік О. О., Дуднік А. С. Особливості ціннісних орієнтацій випускників шкіл-інтернатів у контексті професійного самовизначення	130
Дяченко М. П., Людвиченко В. О. Про технологію проектування, реалізації та тестування програмних систем.....	133
Єрескова Т. В., Мазурик О. В. Управління інноваційною активністю молоді як складовою її інноваційного потенціалу	136
Згалат-Лозинська Л. О. Кадрові проблеми впровадження інноваційних технологій в Україні.....	141
Карбовська Л. О. Вища освіта — фактор конкурентоспроможності країн на світовому ринку	145

КОНЦЕПЦІЯ ЛІБЕРАЛЬНОГО МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ: “ЗА” І “ПРОТИ” У ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Для вітчизняної теорії і практики полікультурної освіти і виховання важливе значення має їх збагачення позитивним педагогічним досвідом, набутим іншими державами світу, зокрема США та Європи, в яких на державному рівні схвалено політику мультикультуралізму. В сучасних політичних дебатах усе частіше можна почути критику на адресу так званого ліберального мультикультуралізму. Уряди деяких країн, зокрема, Великої Британії, Франції, Німеччини безпосередньо проголошують про “провал” політики мультикультуралізму.

Засновники чисельних концепцій і теорій мультикультурної освіти США Крістін Бене, Джеймс Бенкс, Рікардо Гарсія, Соня Ніето, Крістін Слітер, Карл Грант, Маргарет Гібсон розробляють засоби введення мультикультуралізму в освітню практику. На початку досліджень вони розробляли досить прості технології, а в наш час стратегії мультикультурної освіти швидко змінюються і стають все складнішими.

Багато політиків і діячів освіти США вважають, що втілюючи ідеї мультикультурної освіти, важливо враховувати різні підходи до цієї проблеми, а не наслідувати якусь одну модель. Різноманітні підходи до ідеї мультикультурної освіти відображають різні цінності і різне розуміння цієї концепції. Концепції мультикультурної освіти і відповідні цінності й погляди визначають основний зміст і поняття, постановку акценту і межі досліджень. Концепції мультикультуралізму можна розглядати як основні положення для організації на їх основі практики мультикультурної освіти і їх необхідно усвідомлювати ще на стадії планування. Відповідно синтез мультикультурних концепцій може містити їх основні ідеї і положення.

Розглянемо детальніше концепцію ліберального мультикультуралізму. Перш ніж розглядати правомірність критики на адресу політики мультикультуралізму, слід визначити, що маємо розуміти під ліберальним мультикультуралізмом.

У широкому значенні під ліберальним мультикультуралізмом слід розуміти політичну теорію, ідеологію та політику, які передбачають *інтеграцію* культурних меншин без їхньої асиміляції [1]. У даному контексті під інтеграцією мається на увазі модель культурної взаємодії, при якій культурні

меншини, з одного боку, зберігають і підтримують власні культури, а з іншої сторони, адаптуються до культури домінуючої групи; *асиміляція* передбачає протилежне, тобто добровільну або змушену втрату культурними меншинами своїх корінних культур, яка супроводжується прийняттям культури більшості [11, р. 94].

Спочатку ліберальний мультикультуралізм з'явився в 60–70 роках ХХ-го століття як ідеологія і політична практика ліберальних демократичних держав, таких як Канада, Австралія, Швеція. Ідеологія і політика мультикультуралізму сформувалася як частина більш широкої політичної течії — боротьби за права людини — і була спрямована на викорінення в суспільстві дискримінації на ґрунті етнічної та расової приналежності. Прихильники ліберального мультикультуралізму 60–70-х років спиралися на основні положення класичного лібералізму, головною цінністю якого визнається свобода індивіда. Згідно з положеннями класичного лібералізму, мультикультуралісти закликали до формування в суспільстві толерантного ставлення до культур меншин, а також виступали із захистом індивідуального права членів культурних меншин на свободу вибору культурної приналежності [2]. Вони стверджували, що існуюча тоді політика асиміляції іммігрантів, корінних народів і національних меншин була порушенням індивідуальних прав особистості: примушуючи групи меншин асимілюватися до культури більшості, домінуюче суспільство тим самим змушувало їх відмовлятися від власних культур.

Пізніше, у 80–90-х роках ХХ століття в ідеології і політиці ліберального мультикультуралізму відбулися значні зміни з огляду на появу теорій ліберального мультикультуралізму, особливо теорій Чарльза Тейлора (Taylor) (“Політика визнання”) [11] і Уїлла Кімлічки (Kymlicka) (“Мультикультурне громадянство”) [5; 6]. Право на культурне самовизначення почало поширюватися не на окремих індивідів, а на культурні групи в цілому: це означає, що не індивіди, а цілі групи культурних меншин стали розглядатися в якості носіїв культурної (колективної) ідентичності. Таким чином, з'явилися так звані, групові права, які були спрямовані на захист спільних інтересів членів культурних меншин і забезпечували збереження їх культур і звичного способу життя. Крім надання правових та політичних гарантій проти дискримінації на ґрунті приналежності до “іншої” культури (даний вид дискримінації включає в себе етнічну та расову дискримінацію), групи культурних меншин отримали право на додаткове фінансування для підтримки своїх вихідних культур [3].

На думку критиків ліберального мультикультуралізму, як критиків теорії (наприклад, Сейли Бенхабіб (Benhabib) [8; 9], так і критиків політичної практики (наприклад, Девіда Камерона, Ніколя Саркозі), надання культурним меншинам особливих групових прав і додаткове субсидування не привели до очікуваних результатів. Замість інтеграції культурних меншин результатом проведеної політики ліберального мультикультуралізму, а саме в Європейських державах, стала сегрегація груп меншин [7]. Під сегрегаці-

єю в даному контексті слід розуміти “модель культурної взаємодії, яка передбачає збереження культурними меншинами власних культур, що супроводжується ізоляцією груп меншин від домінуючої групи” [11, р. 94]. Крім того, критики наголошують, що виділення субсидій на підтримку культурних традицій груп меншин призвело до того, що багато лідерів груп стали зловживати наданими їм пільгами. Метою практик збереження культурних звичаїв стало не підтримка культурної ідентичності, а отримання додаткових фінансових коштів [8; 9].

Дехто з лібералів не підтримує мультикультуралізм у будь-якій формі, стверджуючи, що в ліберальній державі все спільноти і культури повинні в якійсь мірі, можливо навіть значною мірою, мати ліберальний характер. Так, Брайан Баррі (Barry) піддає різкій критиці концепцію мультикультуралізму, вважаючи, що ліберальна держава не може проявляти толерантність щодо неліберальних елементів. Це означає, що держава повинна, з поміж іншого, взяти на себе відповідальність за освіту дітей, щоб культурні чи релігійні спільноти не впровадили хибні ідеї в уми підростаючого покоління. Держава повинна також гарантувати дотримання прав жінок у сімейних відносинах і не допускати, щоб культурні меншини дискримінували тих, хто залишає подібні групи [4].

Проблема полягає ще й у тому, що говорячи про “провал” мультикультуралізму в цілому, критики не враховують, що під політикою ліберального мультикультуралізму насправді слід розуміти не одну, а безліч політичних практик, які відрізняються одна від одної в залежності від контексту, тобто країни, епохи і культурної групи, на яку політика зорієнтована. Оцінюючи успіх політики ліберального мультикультуралізму в тій чи іншій країні, особливо важливо звернути увагу на останній фактор, тобто на яку саме групу культурних меншин спрямована політика ліберального мультикультуралізму. Один з головних теоретиків і захисників ліберального мультикультуралізму Уїлл Кимличка (Kymlicka), звертає увагу на те, що дана політика спрямована на три різні групи культурних меншин: національні меншини, корінні народи і групи іммігрантів. Вчений-теоретик відстоює “жорсткий” варіант мультикультуралізму, стверджуючи, що мультикультурна держава повинна дотримуватися групової диференціації прав і забезпечувати культурним меншинам особливий захист [5; 6]. На його думку, ліберальна держава має вживати активні кроки для забезпечення таким групам необхідних засобів, що дозволяють підтримувати їх спосіб життя. Це означає не просто субсидування їхньої діяльності, а й надання правових і політичних гарантій від дискримінації та будь-яких несприятливих умов. Водночас держава повинна подбати і про те, щоб культурні групи дотримували основоположні цивільні права, які ліберальна система забезпечує всім індивідам. Уїлл Кимличка вважає політику “м’якого” лібералізму синонімом “доброзичливої байдужості”; вчений стверджує, що такий підхід не в змозі вирішити найважливіші проблеми, з якими стикається держава в умовах культурного різноманіття.

Обидва автори відкидають заклик класичного лібералізму до того, щоб держава займала щодо культурних питань менш інтервенціоністську, більш “нейтральну” позицію, хоча Б. Баррі (Barry) вважає за необхідне активніше забезпечувати відповідність культурних меншин принципам лібералізму. На відміну від нього, У. Кимличка рекомендує більш жорсткі заходи, які б гарантували меншинам збереження культурної самостійності.

Незважаючи на істотні розбіжності щодо мультикультуралізму, У. Кимличка і Б. Баррі вважають, що у ліберальному суспільстві цінності лібералізму повинні дотримувати всі громади або підгрупи, принаймні до певної міри. На думку Б. Баррі, вони можуть відходити від ліберальних норм тільки в тому випадку, якщо являють собою абсолютно добровільні асоціації, які об’єднують вільних повнолітніх індивідів [4]. Він також вважає, що не повинна заохочуватися підтримка подібними групами особливих неліберальних форм об’єднання. У. Кимличка, навпаки, надає велике значення наданню допомоги культурним меншинам, почасти тому, що лише за такої підтримки їх члени зможуть користуватися певним ступенем автономії, яку він розглядає як найважливішу з ліберальних цінностей. Це означає, що меншинам надається допомога як в їх прагненні до інтеграції, так і в спробах підтримати своє “особливе” існування. Тобто в першу чергу таким групам повинні бути надані юридичні і політичні пільги, що дають їм більше можливостей для збереження і процвітання в рамках суспільства. Можливо, мова йде про наділення їх особливими правами на представництво в органах влади, визнання їх культурних традицій (скажімо, за рахунок їх включення в державну символіку або складання списку офіційних свят з урахуванням релігійних обрядів культурної меншини, а не тільки більшості) або звільнення деяких груп від частини запропонованих законом обов’язків. По-друге, така допомога передбачає прийняття законів, що дозволяють культурним меншинам захищатися від зовнішніх впливів. Зокрема, стосовно корінних народів У. Кимличка рекомендує надати їм право самоврядування. У цьому погляді У. Кимлички відрізняються від ідей Б. Баррі, проте вони обидва переконані, що самостійні групи у складі ліберальної держави повинні дотримуватися ряду основоположних ліберальних цінностей. Ніяким групам не можна дозволяти повністю нехтувати ліберальними нормами.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок: висловлювання сучасних політиків щодо “провалу” ліберального мультикультуралізму являють собою не одну, а безліч політичних практик, успіх яких багато в чому залежить від умов реалізації, а також від ступеня зацікавленості самих держав у реалізації політики ліберального мультикультуралізму.

Література

1. Котельников В. С. Мультикультурализм для Европы: вызов иммиграции // Государство и антропоток: [интернет-альманах]. — URL: <http://www.antropotok.archipelag.ru/text/a263.htm>

2. Кукатас Ч. Теоретические основы мультикультурализма. — URL: [http:// www.inliberty.ru/library/study/327/](http://www.inliberty.ru/library/study/327/)
3. Малахов В. Национальные государства перед лицом культурного плюрализма / В. Малахов // Логос: философско-литературный журнал. — 2006. — № 2 (53). — С. 84–93.
4. Barry, B. Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism. Cambridge: Polity Press, 2001.
5. Kymlicka, W. Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights. Oxford: Oxford University Press, 1995.
6. Kymlicka, W. The Essential Critique of Multiculturalism Theories, Policies, Ethos. URL: [http:// www.raison-publique.fr/IMG/pdf/Kymlicka.Essentialist_critique_of_multiculturalism](http://www.raison-publique.fr/IMG/pdf/Kymlicka.Essentialist_critique_of_multiculturalism)
7. Multiculturalism: What does it mean? // BBC News. — 2011. — 7 February. URL: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-12381027>
8. Benhabib, S. The Claims of Culture: Equality and Diversity in the Global Era. Princeton University Press. — 2002. — 245 p.
9. Benhabib, S. The Rights of Others: Aliens, Residents and Citizens. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. — 251 p.
10. Taylor, Ch. Multiculturalism and the Politics of recognition. Princeton (NJ) Princeton Univ. press. 1992. — 122 p.
11. Van de Vijver, F. J. R., Breugelmans, S. M., Schalk-Soekor, S. R. G., Multiculturalism: construct validity and stability // International Journal of Intercultural Relations. — 2008. — № 32. — P. 93–104.